

DOCUMENTS

de la CARTA DEL PAISATGE DEL LLUÇANÈS

D.0 **PRESENTACIÓ**

A stylized silhouette of a landscape, featuring a jagged mountain range in the background and a white outline of a town or village in the foreground, set against a dark brown background.

CARTA DEL PAISATGE
DEL **LLUÇANÈS**

DOCUMENTS
CARTA DEL PAISATGE DEL LLUÇANÈS
DOC 0. PRESENTACIÓ

Novembre 2015

Coordinació:

Laura Megias. Consorci del Lluçanès

Edició i redacció de textos:

Laura Megias (Consorci del Lluçanès), Irene Navarro, Xavier Sabaté (Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social)

Maquetació i disseny gràfic:

Irene Navarro

Dinamització del procés participatiu:

Xavier Sabaté, Irene Navarro (Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social)

Amb el suport de:

Diputació de Barcelona

Agraïments:

Diputació de Barcelona, Observatori del Paisatge de Catalunya, Xavier Barniol (director del Consorci del Lluçanès), Xavier Basora (Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social), a tots els participants i adherits de la Carta del Paisatge del Lluçanès.

Fotografies de l'interior:

p.6 Paisatge en mosaic. Autor: Consorci del Lluçanès

p.13 Vista des del mirador de Lurdes. Autor: Consorci del Lluçanès

Cartografia:

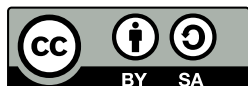
Tota la cartografia deriva del mapa topogràfic 1:50.000 de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya utilitzat sota la llicència CC BY pel Consorci del Lluçanès.

Edita:

Consorci del Lluçanès
Carrer Vell, 3, 08515 Santa Creu de Jutglar
www.consorci.llucanes.cat

Documents disponibles a: www.paisatgellucanes.cat

Versió imprimible a: sdr.consorci@llucanes.cat

Índex de continguts

PRESENTACIÓ	7
1 ANTECEDENTS	9
2 ÀMBIT DE LA CARTA DEL PAISATGE	13
3 OBJECTIUS DE LA CARTA DEL PAISATGE	14
4 PROCÉS D'ELABORACIÓ DE LA CARTA	14
5 DOCUMENTS DE LA CARTA DEL PAISATGE	16

El Lluçanès és una comarca amb un seguit de reptes de present i futur que cal afrontar. Un dels més importants de tots és reconèixer que ens cal ordenar i gestionar el paisatge; i després de reconèixer-ho, fer-ho. I és que el paisatge és el motor de desenvolupament que tenim, i alhora és el mitjà necessari per garantir la qualitat de vida i la identitat pròpia de la ciutadania lluçanesa.

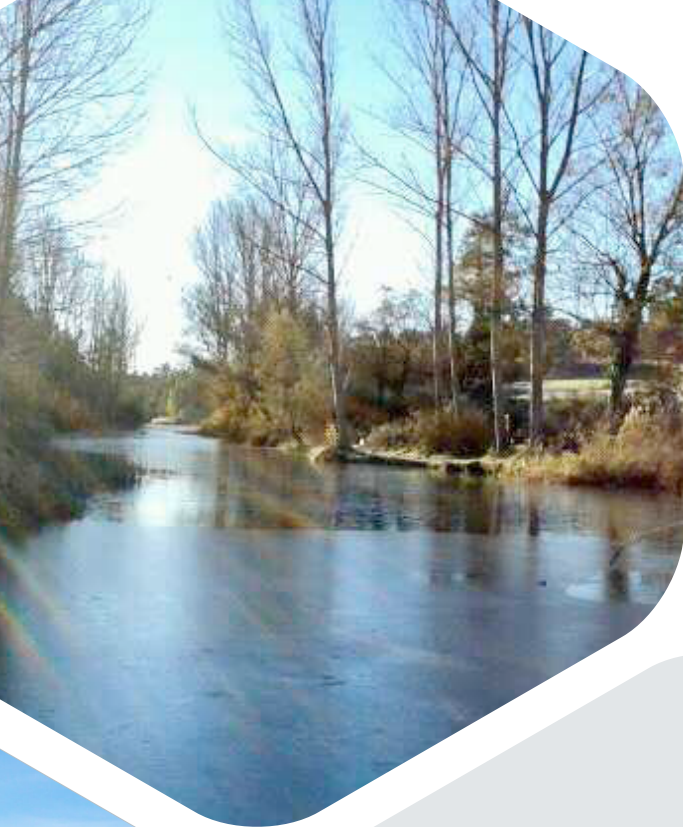
Per això la Carta del Paisatge del Lluçanès ha d'esdevenir un instrument necessari i potent per assolir aquest repte. Un instrument elaborat a partir d'un procés participatiu, fet entre tots per posar-se al servei de tothom. Una eina fruit del treball conjunt, el diàleg i l'acord, garantia que inequívocament ens porta a un resultat exitós.

Ens calen passos clars per a poder avançar amb passos fermes. Som i hem de ser un territori que es reconeix en el seu paisatge, per la memòria de qui ens precedeix, pel present que ens omple i, sobretot, pel futur que ens espera.

Persones, agents, institucions, entitats... de la comarca, tots pedalant en la mateixa direcció. Benvinguda Carta del Paisatge del Lluçanès.

Isaac Peraire Soler

President del Consorci del Lluçanès

“ Una carta del paisatge és un instrument de concertació d’estratègies entre els agents públics i privats per a complir actuacions de protecció, gestió i ordenació del paisatge, que tinguin per objectiu mantenir-ne els valors. ”

Article 14 de la Llei 8/2005 de protecció, gestió i ordenació del paisatge.

1. ANTECEDENTS

El Lluçanès és un territori rural en mosaic, amb zones àmplies de conreu, extensions considerables de boscos i espais naturals rellevants, habitatges disseminats, nuclis petits i compactes, avingudes arbrades i pastures. Si bé el Lluçanès es defineix per un cert aïllament, el seu patrimoni històric posa de manifest que no ha viscut al marge dels grans moments de la història de Catalunya, ni hi ha faltat empena ni cohesió social per desenvolupar-se, sense alterar els valors de la ruralitat i la preservació territorial. Si abans foren els camins de la transhumància, les principals vies de connexió amb altres terres i ciutats, avui són les grans vies externes les que aproximen les ciutats a un territori on el paisatge és element bàsic per al desenvolupament socioeconòmic del Lluçanès.

Aquest paisatge també presenta alguns riscos pel que fa al manteniment de la seva qualitat. La proliferació incipient de granges de gran magnitud i poc integrades i arrelades en l'estructura del paisatge, la sobrepastura, algunes actuacions urbanístiques que han afectat el paisatge urbà, així com la sobrefreqüentació d'alguns espais d'elevat valor natural, són algunes de les dinàmiques que cal tenir en compte per promoure una bona gestió del paisatge que garanteixi la preservació dels valors que aporten singularitat al paisatge del Lluçanès.

El Consorci del Lluçanès, constituït per les principals institucions públiques i associacions privades que intervenen en aquest territori format per 13 municipis, fa anys que està desenvolupant una estratègia territorial basada en els valors intrínsecs del Lluçanès, entre els quals destaca el paisatge. És en aquest context que el Consorci del Lluçanès impulsa la Carta del Paisatge del Lluçanès, amb el suport de la Diputació de Barcelona i la col·laboració de l'Observatori del paisatge de Catalunya.

Les Cartes del Paisatge són instruments de concertació d'acords entre agents d'un territori per tal de promoure accions i estratègies de millora i valoració del paisatge. Es concreten mitjançant la signatura pública d'un document on s'estableixen els compromisos que adopten les parts signants en favor del paisatge i el calendari per assolir els objectius. Pel seu caràcter voluntari, la carta del paisatge es caracteritza per la importància de la participació en el seu procés d'elaboració.

Malgrat l'important component estratègic i voluntari d'una carta del paisatge, aquest document no és una simple declaració testimonial de principis, sinó un document de caràcter públic i de compromís a favor del paisatge on les parts signants es comprometen davant la societat a formar part d'un projecte col·lectiu i a treballar en conseqüència per assolir els compromisos signats.

Precedents de la Carta del Paisatge del Lluçanès

DIAGNOSI ESTRATÈGICA CORRESPONENT AL PACTE TERRITORIAL DEL LLUÇANÈS:

Es va realitzar al llarg del 2003 per part d'Agro-3 amb la finalitat d'identificar necessitats, oportunitats i línies d'actuació em l'àmbit de la promoció econòmica i l'ocupació al Lluçanès. En aquest estudi, la renovació del sector primari i l'impuls del sector turístic s'apunten com a línies estratègiques a seguir per al desenvolupament econòmic de la comarca.

CRITERIS D'ORDENACIÓ DEL TERRITORI I DEL PAISATGE DEL LLUÇANÈS:

Elaborat per Agro-3 l'any 2005. En aquest estudi es fa una proposta molt ambiciosa d'ordenació territorial del Lluçanès, des d'un punt de vista eminentment urbanístic, i també proposa unes objectius de qualitat paisatgística i una proposta d'actuacions en cada un dels objectius. Tot i ser una proposta molt extensa, es tracta d'una proposta acadèmica.

PLA DE GESTIÓ DELS ESPAIS NATURALS:

Elaborat durant el 2007 per La Vola. Es tracta d'un estudi del espais naturals bàsicament del Lluçanès N (on s'ubiquen les dues zones PEIN existents al Lluçanès), en el qual s'analitza aquest territori i en base a la diagnosi resultant, es proposen diverses actuacions per a la millora de la protecció i al gestió dels espais naturals. Estableixen tres Plan d'actua-

ció bàsics: el de conservació, el d'ordenació d'accésos i camins, i el programa d'ús públic.

INVENTARI DEL PATRIMONI CULTURAL:

Els mapes de patrimoni cultural del Lluçanès elaborats al 2010, són una eina de coneixement que pretén recollir exhaustivament el patrimoni immoble, moble, documental, immaterial i natural d'aquells municipis que en sol·liciten la realització, per tal que es puguin establir mesures de recerca, protecció, conservació i rendibilització social. Cada mapa s'acompanya d'una memòria que fa una valoració global del conjunt patrimonial del municipi.

PROCÉS DE PARTICIPACIÓ LLUÇANÈS 2010:

Es va dur a terme entre finals del 2007 i el 2008, i va implicar l'execució d'una enquesta i unes taules de participació per diferents sectors. Com a resultat d'aquests processos, es va contrastar que tant els habitants del Lluçanès com els seus visitants destacaven el paisatge, la naturalesa i el patrimoni, com uns dels valors més rellevants del territori. D'altra banda, una de les propostes que van sorgir d'aquest procés va ser: "Fomentar el turisme sostenible, cultural i de paisatge. Marca paisatgística".

PROJECTE TERRITORIS SERENS:

Projecte que neix a partir del treball conjunt de les diferents oficines de promoció econòmica d'Oso-

na en el marc d'un projecte que vol treballar la innovació en zones rurals. Aquesta estratègia es comparteix amb altres territoris rurals com la Vall del Ges, Orís i el Bisaura, el Cabrerès i posteriorment amb el Moianès. El projecte va incorporar uns processos participatius que van implicar, sobretot, als municipis. El projecte va dedicar una atenció especial als valors del paisatge del Lluçanès.

CATÀLEG DEL PAISATGE DE LES COMARQUES CENTRALS:

Aquest catàleg es va començar a elaborar el 2008 i actualment la seva redacció està encarant la recta final. Aquest document identifica i descriu diverses unitats de paisatge i, per a cada una d'elles, proposa objectius i criteris de qualitat paisatgística. La participació ha tingut un paper destacat en l'elaboració del catàleg, a través d'entrevistes, debats i una consulta web. En els dos primers processos el Consorci del Lluçanès hi ha participat directament. El Lluçanès va ser una de les unitats identificades. La consulta web de la unitat va rebre 12 visites, de les quals dues terceres parts eren de persones que viuen al Lluçanès. Aquestes persones van destacar com a valors paisatgístics diversos pobles, les rieres, els camps de conreu, ermites i el mosaic agroforestal, entre altres. També van considerar que el Lluçanès tenia molts bons miradors, especialment el castell de Lluçà. La majoria

van considerar que els canvis que havien afectat el Lluçanès els darrers anys havien estat lents, tot i que negatius en relació amb la conservació dels espais naturals, el creixement d'infraestructures i de polígons industrials. Pel que fa a les propostes, algunes de les més freqüents incidien en una millor gestió forestal, la promoció de l'agricultura de qualitat o la limitació del creixement de segones residències.

INICIATIVES DE CUSTÒDIA DEL TERRITORI:

El Lluçanès ha estat escenari de moltes iniciatives de custòdia del territori, algunes tan reconegudes com l'acord al pantà de Garet. Així mateix, el Lluçanès ha acollit una reunió bianual de la Xarxa de Custòdia del Territori (2009), i l'alcaldesa d'Alpens és l'actual presidenta de la Xarxa.

INICIATIVES DE DESENVOLUPAMENT RURAL:

Des de la creació del Servei de Desenvolupament Rural el 2005, s'ha iniciat diversos projectes de desenvolupament rural que de forma colateral, van lligats a la millora paisatgística del Lluçanès; alguns exemples podrien ser el projecte de biomassa al Lluçanès, el projecte de Productes locals (en el marc de la Xarxa de Productes de la Terra de la Diputació de Barcelona), el projecte Boscos de pastura, o el projecte de recuperació dels camins ramaders del Lluçanès, entre d'altres.

2. ÀMBIT DE LA CARTA DEL PAISATGE

El Lluçanès és un territori ubicat entre el Prepirineu i la Depressió Central Catalana, on una sèrie de serres ajuden a configurar unes terres retallades per rius i rieres que han acabat de modelar el relleu de la contrada. D'uns 400 km², és constituïda per una subcomarca de la Depressió Central Catalana, entre les conques del Llobregat i del Ter, que forma el sector nord-occidental de la comarca d'Osona, en el límit amb el Berguedà (NW) i el Pla de Bages (SW) que tradicionalment ha estat presentada com país de transició entre la Plana de Vic i el Berguedà, com a graó entre el Moianès i el Prepirineu.

El paisatge del Lluçanès està marcat sobretot per l'activitat agrícola i ramadera. Aquesta tradició agrària queda ben palesa en diverses manifestacions culturals, arquitectòniques, socials, històriques i físiques de la comarca. Així el Lluçanès esdevé un territori rural en mosaic, amb zones àmplies de conreu, extensions considerables de boscos i espais naturals rellevants, habitatges disseminats, nuclis petits i compactes, avingudes arbrades i pastures. Cal destacar també l'activitat de la transhumància, per la seva importància en la història, el tarannà i l'estructura del paisatge del Lluçanès.

Existeixen però alguns impactes que comencen a percebre's com una afectació important a la visió de la ruralitat i tranquil·litat del Lluçanès. La proliferació incipient de granges de gran magnitud i poc integrades i arrelades en l'estructura del paisatge, la sobrepastura, algunes actuacions urbanístiques que han afectat el paisatge urbà, així com la sobrefreqüentació d'alguns espais d'elevat valor natural, són algunes de les dinàmiques que cal fer front si es vol garantir la preservació dels valors que aporten singularitat al paisatge del Lluçanès.

La Carta del paisatge del Lluçanès es correspon amb una part de l'àmbit de la unitat de paisatge del Lluçanès identificada al Catàleg del paisatge de les Comarques Centrals, elaborat per l'Observatori del Paisatge. Aquesta correspondència es reafirma per la percepció que hi ha al territori de formar part d'una unitat, d'un lloc amb característiques tant naturals, com culturals comunes i amb una història i evolució compartida.

3. OBJECTIUS DE LA CARTA DEL PAISATGE

L'elaboració de la Carta del Paisatge del Lluçanès persegueix els següents objectius:

- Mantenir l'elevada qualitat paisatgística del Lluçanès i donar a conèixer el seu valor.
- Implicar els agents del territori i obtenir-ne un compromís vers la conservació i millora del paisatge.
- Facilitar l'entesa i el consens entre els agents implicats en les transformacions i la gestió del paisatge.
- Contribuir a l'apropiació del paisatge per part de la ciutadania i els agents del territori.
- Promoure el paisatge com a factor clau pel desenvolupament local del Lluçanès.

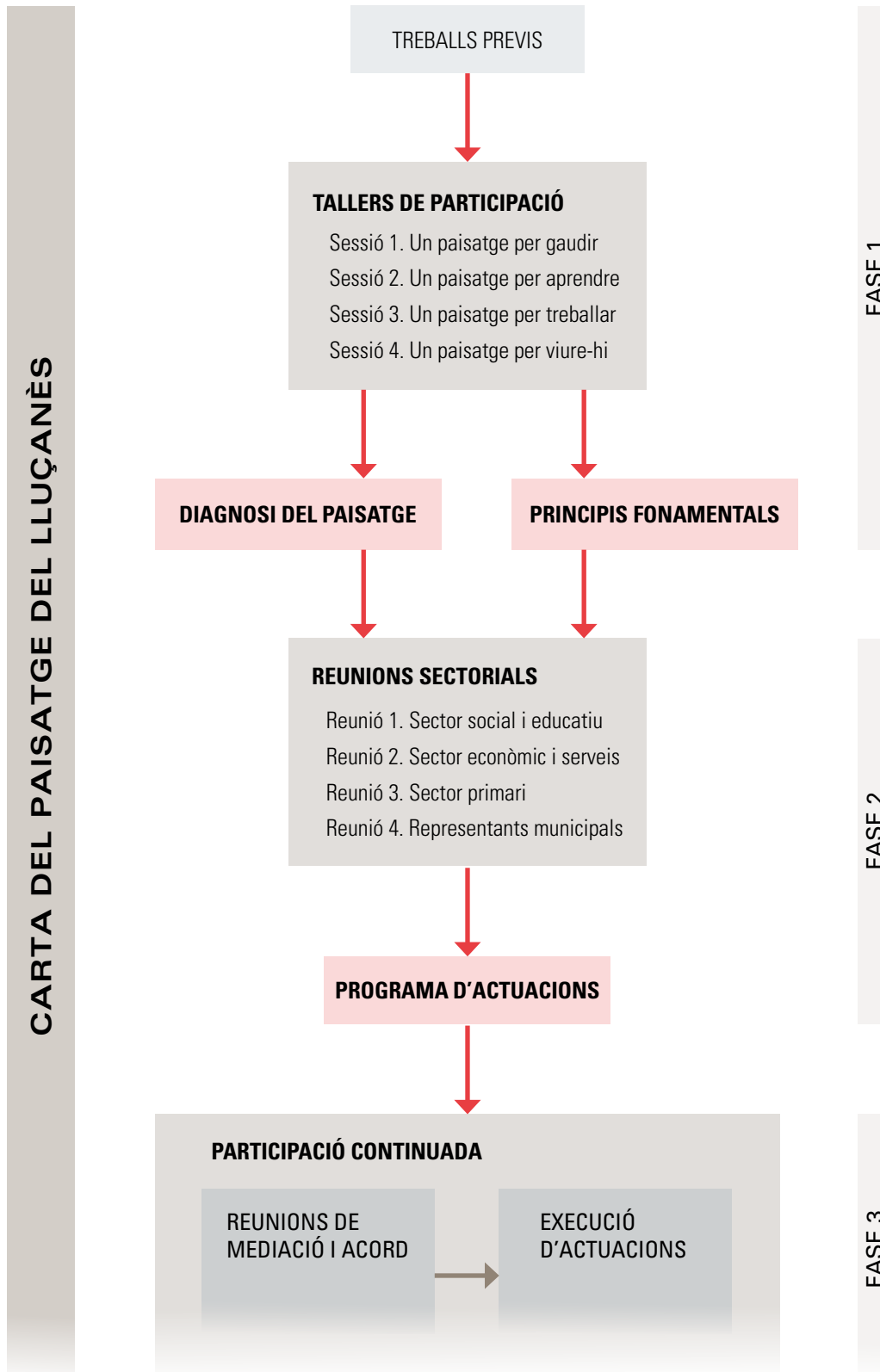
4. PROCÉS D'ELABORACIÓ DE LA CARTA

La Carta del Paisatge del Lluçanès es concep com un procés actiu i viu que s'anirà organitzant per fases de forma que es mantingui un treball continu, tant a nivell tècnic com d'implicació dels agents públics i privats i de la ciutadania en general. La Carta del Paisatge és un document de concertació entre agents i persones en favor del paisatge, i com a tal, per a la seva elaboració és imprescindible comptar amb la participació del màxim de persones i entitats interessades en la cura i la millora del paisatge durant els diferents moments d'elaboració i actuació de la mateixa. Tant és així, que les fases d'elaboració de la Carta s'organitzarà en funció dels moments de participació, tant dels agents com de la ciutadania.

D'aquesta manera, la primera fase per a l'elaboració de la Carta del Paisatge del Lluçanès es fonamenta en uns treballs previs elaborats pel Consorci del Lluçanès, sotmesos a debat durant quatre tallers de participació. A partir del consens resultant d'aquests tallers per un costat es ratificarà i completarà la diagnosi tècnica del paisatge del Lluçanès i es publicaran els que seran des d'aleshores en endavant els Principis fonamentals de la Carta del Paisatge del Lluçanès, als quals tant persones a títol individual com col·lectius s'hi podran adherir.

Durant la segona fase tindran lloc quatre reunions sectorials per desenvolupar els Principis fonamentals de la Carta del paisatge, i així articular el Programa d'actuacions per a la gestió i millora del paisatge del Lluçanès. Aquests tallers permetran esbrinar les disponibilitats dels diversos agents per contribuir en la plasmació de la Carta en forma d'actuacions concretes.

Finalment es planteja una fase de participació continuada on es duran a terme reunions amb els agents i particulars que hagin mostrat interès, que vulguin participar i que es consideri oportú que calgui posar d'acord per assolir compromisos per dur a terme accions de la Carta, de forma que aquesta es vagi implementant i desenvolupant.

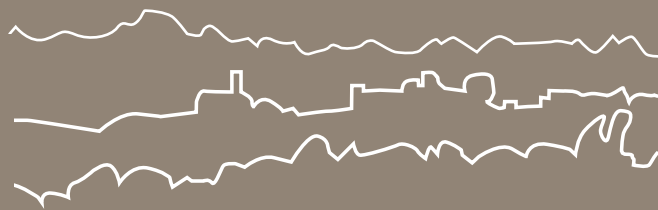
5. DOCUMENTS DE LA CARTA DEL PAISATGE

La Carta del Paisatge del Lluçanès consta dels següents documents:

Document	Publicació
D0. PRESENTACIÓ	Novembre 2015
D1. DIAGNOSI	Novembre 2015
D2. PRINCIPIS FONAMENTALS	Novembre 2015
D3. PROGRAMA D'ACTUACIONS	Previst per 2016
A1. MEMÒRIA TALLERS DE PARTICIPACIÓ	Pendent 2015
A2. MEMÒRIA REUNIONS SECTORIALS	Previst 2016

“ Cal mentalitzar els actors sobre la “utilitat” de tenir unes directrius en el rerefons de la gestió territorial. Això és la Carta. ”

Aportació als Reptes del paisatge del Lluçanès (febrer-març 2015)

CARTA DEL PAISATGE
DEL **LLUÇANÈS**

Consorci del
LLUÇANÈS

**Diputació
Barcelona**